

València

TAFANERIES
Valencianes

Francesc J. Hernández
DEPARTAMENT DE SOCIOLOGIA
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

■ L'exemplar de «La Vanguardia» del divendres 24 de novembre del 1930, a la seua pàgina 5, informava que la secció de Sanitat del Govern Civil de Barcelona havia imposat una multa de mil pessetes al propietari d'un local al barri de Collblanc de l'Hospitalet de Llobregat per sacrificar burros i vendre la seua carn com si fóra vedella. Al Café Colón de València (posteriorment «Billares Colón», que estaven a l'actual Passeig de Russafa, 24), **Miguel Tortosa Martínez**, àlies el «Creïllero», **Miguel Lluch Andrés**, àlies el «Pardalo», i un germà d'aquest llegiren la notícia i comentaren que era realment una multa reduïda per a un negoci ben lucratiu, així que decidiren posar en marxa un escorxadors clandestí. Només calia trobar un carnisser disposat a vendre el producte i un local on fer la matança dels animals. Així, establiren un acord amb **Francisco Ferrando Fort**, que no només era el propietari d'una carnisseria que hi havia al carrer Borrull, 21, cantó al carrer Botànic, sinó que també era el president de l'associació de carnisseres de ramaderia bovina de la ciutat, la «Sociedad de Tablajeros de Vacuno». El seu pare, anomenat també Francisco Ferrando, havia estat igualment carnisser al carrer Borrull. Quan aquest morí, el negoci estigué regentat per la seua vídua.

El Creïllero i el Pardalo compraven els animals a 4 o 5 duros, preparaven la carn, que li venien a Ferrando a 1,5 pessetes el quilo, i aquest la podia servir a la seua clientela a duro el quilo com si fóra de boví. Pel que fa al local on muntar un escorxadors clandestí, arribaren a un acord amb **Francisco Sanchis**, el qual llogà un casalot a **José Sancho Miralles**, àlies «Pepe Ferro», que hi havia a la carrera de Sant Lluís, número 5, conegut pel veïnat com «Casa el Ferro». Per aquesta casa s'accedia a unes dependències ideals per muntar-hi un escorxadors clandestí, que quedaven amagades entre la part posterior de les cases del camí de Trànsits i les vies del ferrocarril (quan es retiraren es formà un carrer que ara està dedicat a **Pepita Samper**). Tot els anava bé, fins que la perspicàcia i la constància d'un funcionari municipal desmantellà el negoci.

L'estiu del 1931, **Antonio Martínez Zamorano** era un dels caps del servei de taxes a espècies animals de l'Ajuntament de València. Era un home pèl-roig i eixut. Pocs mesos abans, el novembre del 1930, la corporació municipal havia decidit donar-li una gratificació de 3.000 pessetes per l'efectivitat que havia mostrat imposant multes com a delegat de l'alcaldia per a les taxes a espècies animals. El febrer del 1931 fou promogut a cap del servei. Per raó del seu càrrec, durant la Fira de Juliol d'aquell any, assistí a una correguda de bous, no sabem exactament a quina de les nou que se celebraren,

Venda ilegal de carn. A principis dels anys 30 hi hagué un escorxadors clandestí a la carrera de Sant Lluís, junt a les antigues vies del tren. Els organitzadors només patiren multes.

Llonganisses de burro

► La carn de burro i de cavall es venia com a carn de vedella. També es feia embotit

► **IMATGES.** 1 L'escorxadors clandestí. AHORA, 19/2/1932 2 Funcionaris que desmuntaren l'escorxadors clandestí. En primera fila, per la dreta: Gramaje, Bolumar i Ortiz; per l'esquerra: Fraga i Pérez. AHORA, 19/2/1932 3 Pati de cavalls. WUNDERLICH CA. 1923

entre el 25 de juliol i el 2 d'agost. Martínez estava tafanejant pel pati de cavalls de la plaça quan escoltà un comentari sospitos. En aquella època, els cavalls dels picadors eren freqüentment ferits o morts pels bous, així que solien ser animals de poques condicions físiques, que els picadors escollien a la mateixa plaça. Precisament la República incorporà un plastró protector. Una persona al pati de cavalls comentà: «Si ens donaren aquest cavall per quinze duros». I una altra respongué: «S'hi podria traure profit per a la carn». Un funcionari responsable com Martínez no podia deixar passar aquest indicatiu, així que li ho comentà a l'altre cap del servei, **Rafael Benedito Grajales**, un home de tendències republicanes que anteriorment havia estat guàrdia municipal i en aquella època cap de negociat de primera, i els dos organitzaren una investigació sobre negocis fraudulents de carn. Durant mesos, els vigilants de ronda **Miguel Bolumar**, **Nicanor Fraga**, **Enrique Gramaje** i **José Pérez**, controlaren camions de

transport que podien portar animals a escorxadors clandestins, una llarga recerca que finalment donà fruits. Quan obtingueren una pista segura, Antonio Martínez i Rafael Benedito despatxaren amb **Vicente Alfaro Moreno**, l'alcalde interí durant els primers dies de la II República (i que encara no té carrer a la ciutat) perquè autoritzara l'operació per desmantellar els escorxadors. Després, aconseguiren una ordre judicial per poder accedir a les instal·lacions fraudulentes. Cap a la meitat de febrer del 1932 i després de tres dies de muntar guàrdia, el caporal **Luis Mandor** i l'agent **Vicente Meseguer** penetraren finalment a la Casa el Ferro. En una dependència hi havia una corriola, els estris i les ferramentes per esquarterar els animals i alguns barrils amb despulles i peüngles dels equins. En una altra dependència contigua hi havia uns quaters de burro penjats d'uns ganxos. A la porta de l'establiment hi havia clavada una rata morta, un ritual de protecció que no va servir de res. També entraren en l'escorxadors Rafael Benedito i Antonio Martínez, així com l'inspector del districte **Julio Ortiz**.

En accedir, Francisco Sanchis patí un atac d'apoplexia; va perdre el coneixement i hagué de ser atès pels guàrdies. Una vegada recuperat, ben prompte «cantà»: el Creïllero i el Pardalo portaven els animals a Casa el Ferro i ells mateixos els sacrificaven i esquarteraven, amb la col·laboració de **Salvador Roig Almenar** (o Alemany), que era un empleat del carnisser Ferrando. Tots ells foren detinguts, així com **Lorenzo Duart** (o Duarte) **Sánchez**, que era el carreter del carnisser del carrer Borrull. També fou detingut un altre carnisser, anomenat **Borrás**, que tenia un establiment a Burjasot, i que ja tenia antecedents, perquè un any abans havia estat detingut en relació amb un escorxadors clandestí descobert a Godella. Un segon escorxadors clandestí fou trobat al camí de Barcelona.

Una prova de com anaven de bé els negocis del grup és que, en un dels últims dies del Nadal del 1931, Borrás li havia venut un automòbil a Ferrando (matrícula V-2538), que a la seua vegada havia revenut al Creïllero per 2.500 pessetes, que aquest havia de pagar en part amb l'aportació de carn. Els investigadors constataren que li havia fet un lliurament de 250 quilos de carn, el que suposava reduir en 375 pessetes el deute per l'automòbil.

Els detinguts prestaren declaració davant de les autoritats municipals. L'alcalde els imposà una multa de 250 pessetes i els prohibí tota activitat de carnisseria.

El divendres 26 de febrer, en mig d'una gran commoció popular, la premsa informava que l'autoritat governativa havia posat els detinguts a disposició judicial. Un cronista advertia profèticament: «Insistimos en que la opinión se verá defraudada al conocer el epílogo de este suceso. Y si no, al tiempo».

El cas va recaure en el jutge **José Arias Vila**, del districte del Mercat, i en el fiscal **José Castro Fernández**. Fou instruït, però, pel jutge accidental **Ramírez Magenti**, el qual dictà pressó sense fiança. Els detinguts negaren les seues primeres declaracions inculpatòries i sol·licitaren la llibertat provisional, que no fou concedida. El jutge dictà ordre de processament, que al juliol fou apel·lada, en nom dels detinguts, pels lletrats **Manuel Alonso** i **Atanasio Miguel**. Temps després foren alliberats.

Quan es produïren les detencions, la «Sociedad de Tablajeros de Cerda» emeté un comunicat, en el qual defensaven la seua innocència i demanaven rigor a les autoritats. D'altra banda, la Junta de la «Sociedad de Tablajeros de Vacuno» expulsà de la presidència a Ferrando, però mantingué en secret l'acord per no veure minvat el seu prestigi; fins i tot alguns dels seus membres demanaren esperar a conèixer la resolució judicial dels fets per prendre aquella decisió.

Els detinguts foren castigats només amb una sanció governativa, establida en l'article 65é del Reglament de Sanitat, de 500 pessetes (per imposar la qual hagueren de retirar la sanció municipal de 250 pessetes), però no foren imputats de delictes contra la salut pública, perquè no hi hagué coneixement que cap persona haguera patit alguna malaltia a causa de menjar la carn d'ase o de burro que fraudulentament havien comercialitzat. El pronòstic del periodista s'acomplí fil per randa. Algunes fallas del 1932 va fer esment de l'episodi.

Al caliu de l'èxit en la seua tasca inspectora, Rafael Benedito va contraure matrimoni el juliol de 1932 amb Atilia Collado Giménez. En fou testimoni de les noces el seu company de servei, Antonio Martínez. Benedito morí el 1960 i el seu company, el funcionari constant i perspicax que va descobrir el cas, el juny del 1972.